

18.10.2011

Dnro 1351/2/10

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

ASIAMIESTAPAAMISTEN JÄRJESTELY LAINVASTAISTA

1

OMA ALOITE

Oikeusasiamiehen kanslian esittelijöiden Helsingin poliisilaitoksen poliisivankilan tarkastuksella 3.12.2009 tekemien havaintojen johdosta huomiotani kiinnitti säilytettävänä olevien ja näiden avustajien tapaamisten ja muun yhteydenpidon järjestämiskäytännöt. Käytän tässä päätöksessäni jatkossa ilmaisua "asiamiestapaamiset", jolla tarkoitan asianajajia tai muita oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja oikeudenkäyntiasiamiehiä ja -avustajia.

Helsingin poliisivankilan säilytysuojan henkilökunnalta saatujen tietojen mukaan kaikki asiamiestapaamiset järjestyvät tutkijan välityksellä eikä poliisivankilan henkilökunnalla ole asiassa ratkaisuvallata.

Sama kävi ilmi Advokaatti-lehdessä 6/2009 olleesta artikkelista.

Helsingin Asianajajayhdistykseltä 22.2.2010 saadussa kirjeessä todettiin muun muassa: "Menettely, jossa oikeusavustajan tapaamiset sekä puhelut tutkintavangin ja avustajan kanssa ovat sidottu jutun tutkijan paikallaoloon ja myötävaikutukseen, aiheuttaa hyvin usein sen, ettei avustaja voi tehokkaasti avustaa päämiestään. Tapaamisiin ja puheluihin liittyy pääkaupunkiseudun ulkopuolellakin hyvin erilaisia käytäntöjä, mutta ongelmat näyttävät kärjistyvän nimenomaan Helsingin poliisivankilan kohdalla".

Pakolaisneuvonta ry:n kirjeessä 8.2.2010 arvosteltiin ulkomaalaislain perusteella säilytettävien asiamiestapaamisjärjestelyjä Helsingin poliisivankilassa. Kirjeen mukaan "lakimiehen tapaamisen toteuttaminen (Helsingin) poliisivankilassa on myös käytännössä hankalaa, koska tapaamista ei voida järjestää ilman tutkinnanjohtajan läsnäoloa. Hakijan oikeuden toteutuminen edellyttää yhteisen tapaamisajan järjestymistä lakimiehelle, tutkinnanjohtajalle ja tulkeille".

Pyysin asian tutkimiseksi Helsingin poliisilaitokselta selvitystä ja Poliisihallitusta lausuntoa. Selvityksessä ja lausunnossa pyysin kiinnittämään huomiota erityisesti

1. siihen, miten Helsingin poliisilaitoksen edellä kuvattu menettely, jossa tutkintavangin ja ulkomaalaislain nojalla säilönotetun ja heidän avustajan yhteydet ovat riippuvaisia jutun tutkijasta, sopii yhteen toisaalta putkalain säännösten ja toisaalta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusten ja CPT:n esille tuoman huolen kanssa.
2. siihen, millä tavalla asiamiestapaamisjärjestelyä olisi syytä kehittää.

3.1

Asiassa saatu selvitys ja lausunnot

Helsingin poliisilaitos on selvityksessään kertonut poliisivankilan ohjesäännön 9 luvun 9.8 kohdan mukaan muun muassa asiamiestapaamisesta päättämisen ja tapaamisen järjestämisen kuuluvan esitutkintaa hoitavalle poliisimiehelle. Yhtenä syynä järjestelyyn on se, että tutkintavankien poliisivankilassa säilyttämisen peruste on tutkinnan turvaaminen. Tämän vuoksi on poliisilaitoksen mukaan luontevaa, että tutkinnan turvaamiseen liittyvät seikat tunteva tutkija hoitaa tapaamisen. Toisena syynä järjestelyyn on se, että tapaamiset hoidetaan joko tutkijoiden toimesta tutkintayksiköiden tiloissa tai tapaamishuoneissa, jotka eivät sijaitse poliisivankilan tiloissa. Koska kummassakin tapauksessa tutkintavanki joudutaan saattamaan poliisivankilan tilojen ulkopuolelle, joutuisivat vartijat hoitaessaan tapaamiset olemaan poissa varsinaiselta valvonta-alueelta pitkänkin ajan. Myös tutkintavangin oikeus olla puhelimitse yhteydessä asiamieheensä on toteutettu samalla tavalla.

Ulkomaalaislain nojalla säilöön otettujen kohdalla menettely on pääosin samanlainen.

Poliisilaitos korostaa selvityksessään, että edellä kuvatut järjestelyt eivät rajoita tutkintavangin oikeutta pitää yhteyttä asiamieheensä.

Poliisihallitus katsoo lausunnossaan, ettei Helsingin poliisilaitoksen menettely ole ristiriidassa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kanssa. Poliisihallituksen mukaan sillä ei liene merkitystä, järjestääkö tapaamisen poliisin tutkija tai muu henkilö, kun tapaamista ei valvota läsnä olemalla.

Koska tapaamisten järjestäminen yksinomaan poliisivankilan toimesta ei olisi resurssillisesti mahdollista, on poliisihallituksen mukaan perusteltua, että tutkijat hoitavat säilössä olevien tapaamiset. Poliisihallitus toteaa, että mikäli tapaamisista vastuussa oleva tutkija ei ole työvuorossa tai on muuten estynyt järjestämään tapaamista, on varmistettava menettely, jolla tapaamiset voidaan järjestää ajallaan tarkoituksenmukaisesti ja vaivattomasti.

Poliisihallituksen mukaan Helsingin poliisilaitoksen menettely ei ole lain vastainen.

Helsingin Asianajajayhdistys pitää antamassaan lausunnossa ilmeisen lainvastaisena Helsingin poliisilaitoksen menettelyä. Säännös valvomattomasta tapaamisesta päättävästä virkamiehestä on yksiselitteinen. Se, että tapaaminen on kokonaan riippuvainen rikosasian tutkijan omasta myötävaikutuksesta ja aktiivisuudesta, on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin näkökulmasta väärinkäytöksille altis asetelma. Lisäksi menettely estää lain mukaisen oikeuden ilman aiheetonta viivytystä tapahtuviin avustajatapaamisiin.

Asianajajayhdistyksen lausunnossa korostetaan lisäksi sitä, että kysymys ei ole yksinomaan vapautensa menettäneen oikeudesta tavata avustajaansa, vaan myös tätäkin tärkeämmästä avustajan oikeudesta tavata päämiestään viivytyksettä. Lausunnon mukaan kyse ei ole pelkästä oikeudesta vaan myös velvollisuudesta, joka ilmenee rikosasioiden oikeudenkäynnistä annetun lain 2 luvun 7 §:stä: "*Puolustajan ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan tulee niin pian kuin mahdollista neuvotella päämiehensä kanssa ja ryhtyä valmistelemaan hänen avustamistaan sekä ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joita tämän oikeuksien valvominen vaatii.*"

Asianajajayhdistyksen mukaan tutkinnalliset syyt ei voi mitenkään oikeuttaa epäillyn ja hänen avustajansa välisen yhteydenpidon kontrollointia.

Pakolaisneuvonta ry katsoo lausunnossaan, että Pasilan poliisivankilassa ei ole pystytty ottamaan huomioon ulkomaalaislain nojalla säilöön otetun ulkomaalaisen eikä turvapaikanhakijan erityisasemaa. Käytännössä turvapaikanhakijoiden ja tutkintavankien kohtelu on samanlaista. Ulkomaalaislain perusteella poliisivankilassa säilytettävät turvapaikanhakijat ovat Pakolaisneuvonta ry:n lausunnon mukaan huonommassa asemassa säilöönottoyksikköön sijoitetut hakijat. Tutkinnanjohtajan kautta hoidetun tapaamisen järjestäminen on käytännössä erittäin hankalaa eikä se aina onnistu kiireellisen käännättämisaikataulun takia.

Lausunnon mukaan ulkomaalaislain nojalla säilöön otetun kohdalla oikeusturvariskit korostuvat maastapoistamistilanteissa ja erityisesti silloin kun maastapoistamispäätös on heti täytäntöön pantavissa. Täytäntöönpanokieltoa haettaessa oikeus avustajan kiireelliseen tapaamiseen on edellytys oikeusturvan toteutumiselle.

3.2

Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esitutkintalain 10 §:n 3 momentin mukaan rikoksesta epäillyllä, joka on otettu kiinni, pidätetty tai vangittu, on oikeus pitää yhteyttä avustajaansa tapaamalla, kirjeitse ja puhelimitse siten kuin tutkintavankuslaissa ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa tarkemmin säädetään.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (putkalaki) 7 luvun 1 §:n mukaan vapautensa menettäneellä on aina oikeus ilman aiheutonta viivytystä tavata asianajajaansa tai muuta oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (ROL) 2 luvun 7 §:n mukaan puolustajan tulee niin pian kuin mahdollista neuvotella päämiehensä kanssa ja ryhtyä valmistelemaan hänen avustamistaan sekä ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joita tämän oikeuksien valvominen vaatii.

Putkalain 7 luvun 9 §:n mukaan tapaamiskiellon määräämisestä ja poistumisluvasta päättää säilytystilan esimies. Valvomattomasta tapaamisesta, erityisvalvotusta tapaamisesta ja tapaamisen epäämismisestä päättää tapaamistilan esimies tai hänen määräämänsä pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Putkalain 6 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan vapautensa menettäneelle on varattava tilaisuus olla puhelimitse yhteydessä 4 §:ssä tarkoitettuun asiamieheensä.

Putkalain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan tätä lakia sovelletaan poliisin lain nojalla säilyttämien tutkintavankien, pidätettyjen ja kiinni otettujen kohteluun. Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovelletaan

vapauden menetyksen syy huomioon ottaen poliisin säilytettävänä muuten kuin tutkintavankeuden, pidättämisen tai kiinni ottamisen perusteella olevan kohteluun, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Putkalain 1 luvun 3 §:n mukaan vapautensa menettäneiden oikeuksia ei saa tämän lain säännösten nojalla rajoittaa enempää kuin vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitus, säilytysvarmuus, säilytystilan järjestyksen säilyminen sekä vapautensa menettäneiden ja muiden henkilöiden turvallisuus välttämättä vaativat.

Säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (säilöönottolaki) 9 §:n 3 momentin mukaan poliisin pidätystiloihin sijoitettuun ulkomaalaiseen sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään huomioon ottaen säilöön ottamisen peruste.

Ulkomaalaislain 123 §:n 6 momentin mukaan poliisin tai rajavartiolaitoksen pidätystiloihin sijoitettuun ulkomaalaiseen sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään ottaen huomioon säilöön ottamisen peruste.

3.3

Kannanotto

Arvioinnissa huomioon otettavia periaatteita

Syytetyn oikeus puolustajaan (avustajaan) on käytännössä yksi tärkeimmistä ihmisoikeussopimuksissa mainituista syytetyille taatuista vähimmäisoikeuksista. Puolustajan toiminnalla on erityisen tärkeä oikeusturvafunktio nimenomaan rikoksen esitutkintavaiheessa, joka pitkälti määrää jatkoprosessia (Virolainen – Pölönen: Rikosprosessin osalliset, Rikosprosessioikeus II, s. 349 ja 389).

Käytännössä ihmisoikeussopimusten syytetyille takaamat vähimmäisoikeudet tulee ottaa huomioon jo esitutkintavaiheessa, kun henkilö on rikoksesta epäilty. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö on tarkentanut tulkintaa tältä osin. Tuomioistuimen ratkaisukäytännöstä ilmenee, että oikeus avustajan käyttöön koskee esimerkiksi epäillyn kuulustelemista (Tapanila; DL 1/2004, s. 14).

Kansallisessa lainsäädännössä puolustajan (avustajan, asiamiehen) merkitystä epäillyn oikeusturvalle ilmentää muun muassa ROL:n 2 luvun 7 §:n säännös puolustajan tehtävistä. Samoin esitutkintalain 10 §:n 3 momentin säännös ilmentää avustajan toiminnan merkitystä epäillyn oikeusturvalle ja rikosprosessissa ylipäänsä.

Putkalain 7 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vapautensa menettäneellä on aina oikeus ilman aiheutonta viivytystä tavata lain 6 luvun 4 §:ssä tarkoitettua asiamiestä. Hallituksen esityksessä (HE 90/2005 vp, s. 86) – jossa ei tosin erikseen ehdotettu mainittavaksi asiamiestapaamisesta; säännös tästä lisättiin eduskuntakäsittelyssä – vapautensa menettäneiden ja hänen asiamiehensä tapaamisesta todettiin muun muassa seuraavaa:

"Vapautensa menettäneiden ja hänen asiamiehensä tapaamisia ei näin voida kieltäytyä järjestämästä sillä perusteella, että tapaamisen järjestämisestä esimerkiksi säilytystilan järjestyssäännöstä poikkeavana tapaamisena aiheutuisi poliisin muulla toiminnalle vähäistä haittaa. Tapaaminen voitaisiin sallia muutenkin kuin tapaamista varten varattuina aikoina, jos siihen olisi erityinen syy. Tällaisen syyn olisi lähtökohtaisesti aina katsottava olevan olemassa silloin, vapautensa menettänyt haluaa tavata asiamiestään. Tapaamisen järjestämiseen varattujen tapaamisaikojen ulkopuolella tulisi muutoinkin suhtautua myönteisesti. Pyyntö tapaamisen järjestämisestä normaalien tapaamisaikojen ulkopuolella voitaisiin torjua lähinnä sellaisissa tilanteissa, joissa esitutkinnan suorittamisesta tai tapaamisen järjestämiseen tarvittavien

resurssien puutteen johdosta tapaamisen järjestäminen ei tulisi kysymykseen aiheuttamatta haittaa poliisin muulle toiminnalle."

Luvun 9 §:n mukaan muun muassa valvomattomasta tapaamisesta päättää säilytystilan esimies tai hänen määräämänsä pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pykälää koskevan hallituksen esityksen(HE 90/2005 vp, s. 89) mukaan

"näiltä osin on kuitenkin kysymys päätöksistä, jotka eivät suoranaisesti liity esitutinnan suorittamiseen, ei voida pitää perusteltuna uskoa ensisijaista päätösvaltaa vapautensa menettäneen asiaan määrätulle tutkinnanjohtajalle. Lähtökohteisesti päätöksen valvomattomasta tapaamisesta, erityisvalvotusta tapaamisesta ja tapaamisen epäamisestä tekisi säilytystilan esimies. Säilytystilan esimies voisi myös määrätä nimetyn pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päättämään mainituista asioista."

Hallituksen esityksestä ilmenevän mukaisesti ensisijainen päätösvalta tapaamisten järjestämisessä ei kuuluisi "tutkinnalle" vaan kuuluisi poliisivankilalle. Menettelyllä voi olla merkitystä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen arvioinnissa. Esimerkiksi vuoden 2008 tarkastuskäynnistä tekevässä selonteossa CPT toi esille huolestuneisuutensa siitä, että tutkijoilla on mahdollisuus rajoittaa tutkintavankeuksia yhteyksiä ulkomaailmaan.

Ylipäätään tutkintavankien poliisivankilasäilytyksen arvostelussa vahvana perusteena on se, että tutkintavastuun ja säilyttämistä vastuun tulisi olla hallinnollisesti ja tosiasiallisesti eriytettyjä. Jos tutkinta ja säilyttäminen ovat "samoissa käsissä", on vaara, että säilyttämisolosuhteet ja tutkintavangin kohtelu ovat riippuvaisia tutkinnan etenemisestä ja tutkintavangin suhtautumisesta tutkintaan. Vaikka tällaisesta ei olekaan havaintoja, jo vaaran olemassa olo antaa aiheen arvostelulle. Vuoden 1992 tarkastuksessaan CPT totesi, että Suomen käytäntö säilyttää tutkintavankeja poliisivankiloissa on poikkeuksellinen, eikä paras mahdollinen *oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin näkökulmasta*. Voidaan arvioida, että menettely, jossa asiamiestapaamisista päättää se poliisi, jolla on asiassa tutkintavastuu, voi pahimmillaan estää perustuslain 21 §:n takaaman oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin toteutumisen.

Säilöönottolain 9 §:n 3 momentin mukaan poliisin pidätystiloihin sijoitettuun ulkomaalaiseen sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään huomioon ottaen säilyttämisen peruste. Ulkomaalaislain 123 §:n 6 momentti sisältää saman määräyksen säilyttämisen perusteen huomioon ottamisesta. Eduskunnan hallintovaliokunta totesi mietinnössään (HaVM 14/2006 vp) säännöksestä seuraavaa:

"Esityksen mukaan poliisin pidätystiloihin, ja 9. lakiehdotuksen osalta myös rajavartiolaitoksen pidätystiloihin, sijoitettuun ulkomaalaiseen sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään huomioon ottaen säilöön ottamisen peruste. Poliisin ja rajavartiolaitoksen säilytystiloihin sijoitettuihin ulkomaalaisiin tulee siten soveltaa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia vain rajoitetusti. Sovellettaviksi näin ollen tulevat lähinnä näiden tilojen järjestyksen ja siellä olevien turvallisuuden turvaamiseksi annetut säännökset. Valiokunta tähdentää niin sanotun erillisyyperiaatteen huomioon ottamista mahdollisimman hyvin etenkin henkilöiden perhe-elämän kunnioittamiseksi."

Turvapaikanhakijalla on erityisiä oikeuksia myös poliisivankilassa ulkomaalaislain nojalla. Nopeuteissa menettelyssä oikeusturvariskit kasvavat, koska kielteinen päätös on heti tai kahdeksan päivän kuluttua täytäntöön pantavissa. Jos hakija otetaan säilöön ja sijoitetaan poliisivankilaan käännytyspäätöksen tiedoksi antamisen yhteydessä, hakijan oikeus saada yhteys lakimieheen ja valittaa päätöksestä voi olla mahdotonta.

Asiamiestapaamisen järjestäminen rikoksesta epäillylle

Totean järjestelyn asiamiestapaamisissa Pasilan poliisivankilassa olevan lain vastainen ja perusteen järjestelylle olevan vastoin niitä periaatteita, joiden perusteella tutkintavangin säilyttämisen ja häntä koskevien päätösten tekemisen tulee olla erillään tutkinnasta.

Saadun selvityksen mukaan perusteena rikoksesta epäiltyjen asiamiestapaamisten järjestämiselle Helsingin poliisivankilassa tutkijan/tutkinnanjohtajan välityksin on se, että "tutkintavankien poliisivankilassa säilyttämisen peruste on tutkinnan turvaaminen". Toisena perusteena järjestelyyn on resurssivaje.

Edellä todetun mukaisesti menettely voi pahimmillaan vaarantaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin. Sen lisäksi, että rikosprosessiketjussa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tulee toteutua tosiasiallisesti, menettelyn on myös näytettävä oikeudenmukaiselta. Jo se, että asiamiestapaamisen järjestäminen on riippuvainen tutkinnasta vastuussa olevista poliisimiehistä voi saada aikaan se, että oikeudenmukainen oikeudenkäynti vaarantuu. Menettelyn perusteena käytetty "tutkinnan turvaaminen" sisältää käsitykseni mukaan ainakin asiaan osallisten näkökulmasta vaaran siitä, että asiamiestapaaminen järjestetään vain silloin, kun se tutkinnan näkökulmasta on tutkintataktisesti soveliasta.

Asianajajayhdistykseltä saatujen tietojen perusteella ja myös selvityspyyntöni liitteenä olevan A dvo-kaatti-lehden artikkelin perusteella Helsingin poliisilaitoksen järjestely voi joissain tapauksissa myös viivästyttää asiamiestapaamisten järjestämistä eikä tapaaminen toteudu lain edellyttämien tavoin "ilman aiheutonta viivytystä". Mikäli asiamiestapaamisen järjestämisessä ilmenee viiveitä esimerkiksi sen johdosta, että esitutkintaa hoitavaa poliisimiestä joudutaan esimerkiksi työvuorojen johdosta odottamaan tapaamista järjestämään, menettely on käsitykseni mukaan ristiriidassa myös putkalain 1 luvun 3 §:stä ilmenevän periaatteen kanssa. Tällöinhän vapautensa menettäneen oikeuksien rajoittaminen (eli oikeus viivytyksettömään asiamiestapaamiseen) ei johtuisi vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoituksesta, säilytysvarmuudesta, säilytystilan järjestyksen säilymisestä taikka vapautensa menettäneen ja muiden henkilöiden turvallisuuden vaatimuksista. Viive voi myös estää asiamiestä hoitamasta tehtävänsä tehokkaasti päämiehensä oikeuksien valvomiseksi.

Mitä tulee selvityksessä perusteeksi ilmoitettuun resurssivajeeseen, totean laillisuusvalvonnassa vaikiintuneesti katsotun, että voimavaroihin ja työmäärään liittyvillä syillä ei hyväksyttävästi voida perustella poikkeamista lain määräyksistä. Kysymys tässä on viimekädessä perusoikeuksiin kuuluvasta oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Julkisen vallan on perustuslain 22 §:n mukaan turvattava perusoikeuksien toteutuminen.

Putkalain 7 luvun 9 §:n mukaan valvomattomasta tapaamisesta päättää säilytystilan esimies tai hänen määräämänsä pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Putkalain 18 luvun 1 §:n mukaan säilytystilan esimieheksi on määrättävä säilytystilana hallinnoivan poliisilaitoksen henkilöstöön kuuluva pidättämiseen oikeutettu virkamies ja erityisestä syystä säilytystilan esimiehenä saa olla rikosylikonstaapeli tai ylikonstaapeli. Hallituksen esityksessä HE 90/2005 vp todetaan, että säilytystilan esimiehen määräisi kihlakunnan poliisilaitos siten kuin sen työjärjestyksessä tarkemmin määrätään. Edelleen hallituksen esityksessä todetaan, että säilytystilan esimies olisi velvollinen valvomaan säilytystilan toimintaa ja tekemään ne vapautensa menettäneen kohtelua koskevat päätökset, joita ei olisi tässä laissa määrätty kuulumaan toisen virkamiehen toimivaltaan.

Pasilan poliisivankilan järjestyssäännön (Pysyväisohje HPL/29/2010) kohdan 1.3 mukaan säilytystilan esimiehenä toimii johtokeskusyksikön johtaja tai hänen sijaisensa ja virka-ajan ulkopuolella poliisivankilan esimiehen tehtävistä vastaa päivystävä komisario.

Lain perusteella asiamiestapaamisesta Pasilan poliisivankilassa tulisi päättää jonkun poliisivankilan järjestyssäännön kohdassa 1.3 mainituista virkamiehistä tai tämän määräämä pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Puheluyhteys asiamieheen

Laissa ei ole erikseen säädetty siitä, kuka päättää puhelinyhteydestä asiamieheen.

Käsitykseni mukaan edellä selostetut periaatteet tutkintavastuun ja säilyttämismääräyksen erottamisesta puoltavat sitä, että myös puhelinyhteyden hoitaminen asiamieheen järjestetään poliisivankilan henkilökunnan toimesta.

Asiamiestapaamisen ja puhelinyhteyden järjestäminen ulkomaalaislain perusteella vapautensa menettäneelle

CPT on vuoden 2008 Suomen käynnistä laatimassaan selonteossa esittänyt huolestuneisuutensa ulkomaalaislain perusteella poliisin tiloissa säilytettävien mahdollisuudesta saada avustaja. CPT:n mukaan Metsälän säilöönottoyksikköön saapumisensa jälkeen säilöön otetuilla ulkomaalaisilla on mahdollisuus käyttää hyväkseen juridista apua. Sen sijaan valtuuskunnan mukaan vaikuttaa siltä, että ulkomaalaisilla on tuskin koskaan mahdollisuus saada avustajaa poliisin tiloissa säilytettävänä ollessaan.

Säilöönottolain ja ulkomaalaislain perusteella ulkomaalaislain perusteella säilössä pidettävän asiamiestapaamisen tai asiamiespuheluiden järjestämiseen pätee se, mitä edellä olen lausunut rikoksesta epäillyn asiamiestapaamisista. Tapaamisista päättävästä virkamiehestä säädetään putkalain 7 luvun 9 §:ssä ja putkalain 7 luvun 1 §:n perusteella tapaaminen on järjestettävä ilman aiheetonta viivytystä. Koska ulkomaalaislain perusteella säilössä pidettävien kohdalla on lain mukaan otettava "huomioon säilöön ottamisen peruste", korostuu kiireellisten toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden kohdalla putkalaissa säädetty oikeus "ilman aiheetonta viivytystä" tapahtuvaan asiamiestapaamiseen, mitä käsitykseni mukaan parhaiten turvaa lainmukainen menettely tapaamisesta päättämisessä.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen Helsingin poliisilaitoksen Pasilan poliisivankilan asiamiestapaamisjärjestelyn lainvastaisuudesta poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän Helsingin poliisilaitokselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Pyydän Helsingin poliisilaitosta ilmoittamaan 31.3.2012 mennessä, mihin toimenpiteisiin päätökseni on antanut aiheita.